

Ю.А.Працько,
*суіскальнік кафедры інфармацыйных
тэхналогій у культуры*

ІНФАРМАТЫЗАЦЫЯ ВЫШЭЙШАЙ ПРАФЕСІЯНАЙ АДУКАЦЫІ Ў ГАЛІНЕ КУЛЬТУРЫ

Палепшыць арганізацыю працы выкладчыкаў і вучэбна-метадычнага персаналу можна за кошт рацыянальнага размяшчэння аптымальнай колькасці вучэбнага абсталявання, наяўнасці персаналу, які кваліфікавана выконвае рашэнні руцінных інфармацыйных задач. Вельмі важна забяспечыць хуткі доступ да неабходнай інфармацыі, якая павінна быць своечасовай, поўнай і дакладнай.

Інфарматызацыя прафесійнай адукацыі прадугледжвае стварэнне адзінага абагульненага інфармацыйна-інструментальнага асяроддзя, якое ўключае інтэграваную структуру інфармацыі, апаратна-праграмныя сродкі апрацоўкі і перадачы даных, накіраваных на паляпшэнне эфектыўнасці вучэбнага працэсу. Стварэнне адзінага інфармацыйна-інструментальнага асяроддзя — комплексная праблема сістэмнага характару. Яна дазваляе вырашаць наступныя пытанні: паскарэнне атрымання неабходнай інфармацыі, скарачэнне часу і рэсурсаў на апрацоўку і камунікацыю даных, рэгламентацыю іх выкарыстання, інтэлектуалізацыю і прафесіяналізм у перадачы і засваенні ведаў. Інфармацыйна-інструментальнае асяроддзе ўключае новыя інфармацыйныя тэхналогіі (НІТ), якія характарызуюць розныя формы адносін чалавека да выкарыстання інфармацыйных рэсурсаў, каб мэтанакіравана ўздзейнічаць на інтэнсіфікацыю вучэбнага працэсу.

Вялікі рэйтынг сярод НІТ калектыўнага карыстання мае відэаінфармацыя. Калі развіта камунікацыйная сувязь, НІТ дазваляюць перадаваць інфармацыю ў межах вучэбных арганізацыйных структур і забяспечваць комплекснае

выкладанне вучэбнага матэрыялу з дапамогай тэхнічных сродкаў. Дзякуючы зніжэнню сабекошту сеткавай, спадарожнікавай сувязі стала магчымай арганізацыя тэлекамунікацыйных інфармацыйных кантактаў са знешнімі, замежнымі навучальнымі ўстановамі. Сучасныя тэлекамунікацыі дазваляюць перадаваць інфармацыю на значныя адлегласці і праводзіць дыстанцыйныя працэсы навучання, пасяджэнні, канферэнцыі ў дыялогавым рэжыме адразу з некалькімі ўдзельнікамі.

З дапамогай НІТ, звязаных са стварэннем баз даных, пошук і знаходжанне той ці іншай інфармацыі можна атрымаць практычна імгненна. Прадугледжваецца, што такія тэхналогіі (з-за высокага сабекошту) спачатку будуць распаўсюджаны ў інфармацыйна-вылічальных цэнтрах вышэйшых навучальных устаноў.

Зараз распрацаваны і выкарыстоўваюцца пэўныя кампаненты НІТ: устройства гукавой і аптычнай перадачы інфармацыі; электронныя дошкі, часопісы і календары; сістэмы падрыхтоўкі таблічных і графічных матэрыялаў, суправаджаемых гіпертэкстам; мультымедычныя вучэбныя электронныя прадукты, якія аб'ядноўваюць камбінацыю тэксту, графічных відарысаў, гуку, анімацыі і відэа, што прадстаўляюцца з дапамогай камп'ютэра ці іншай электроннай тэхнікі. Найбольш уражае на сваіх дыдактычных уласцівасцях у складзе мультымедыа інтэрактыўнае відэа, якое аб'ядноўвае магчымасці камп'ютэра і відэадыска. З дапамогай гэтай тэхналогіі магчымы любыя суадносіны гуку, ілюстрацыйных і графічных відарысаў, работа ў дыялогавым рэжыме, рознабаковыя маніпуляцыі з графікай і тэкстам, матэматычнае мадэляванне працэсаў.

Першыя вынікі даследаванняў эфектыўнасці выкарыстання інтэрактыўнага відэа ў сістэме адукацыі сведчаць аб тым, што дадзены комплекс апаратна-праграмных сродкаў (КАПС) інфармацыйнай тэхналогіі будзе мець вялікае будучае з-за сваіх унікальных дыдактычных уласцівасцей.

Большасць праектаў мультымедыа, распрацаваных за апошні час у сферы культуры, запісаны на дысках CD-ROM (кампакт-дысках). Першымі карыстальнікамі CD-ROM былі ўладальнікі баз даных бібліятэчных каталогаў, даведчаных сістэм, пералікаў культурных ці матэрыяльных каштоўнасцей. У 1992 г. 60% усіх існуючых дыскаў CD-ROM мелі тэкставыя базы даных. З павышэннем магчымасцей мультымедыа стваралася ўсё больш праектаў на CD-ROM для карыстальнікаў адукацыі і навучання з агучваннем відэаінфармацыі. Кампакт-дыск стаў вызначальным элементам новай сістэмы інтэрактыўнага абмену на базе камп'ютэра – CD-I (Interactive). Інфармацыя на дыску CD-I мае рознабаковы характар.

Каб запісаць вялікі аб'ём інфармацыі, выкарыстоўваюцца розныя метады спіскання даных, напрыклад запіс гуку на CD-I магчымы метадам спіскання ў фармаце MPEG (Motion Picture Experts Group). У склад інтэрактыўнага комплексу, акрамя CD-I і PC з графічным дысплеем, магчыма ўключэнне тэлевізара і гучнагаварыцеля ці іншай тэхнікі вываду інфармацыі. Сістэма выкарыстоўваецца ў мэтах адлюстравання інфармацыі ў працэсе навучання як крыніца даведчанай інфармацыі, як гукавы слоўнік ці ў мэтах кіравання вучэбным працэсам.

Такім чынам, кампакт-дыск пераўтварыўся ва ўніверсальны носьбіт, прызначаны захоўваць інфармацыю самага рознабаковага характару.

Трэба адзначыць спецыфічныя тэхнічныя сродкі, што ўваходзяць у склад КАПС навучання, якія сёння не надта распаўсюджаны з-за адносна вялікага кошту, але без якіх нельга абысціся ў галіне культуры.

Напрыклад, графічныя планшэты падключаюцца да камп'ютэра, як мышка, і прызначаны для ўводу графічнай інфармацыі з дапамогай электроннай ручкі. Графічныя планшэты дазваляюць рэдагаваць дробныя элементы графічных аб'ектаў, што вельмі неабходна ў рабоце мастакам графічных відарысаў.

Лічбавыя відэакамеры, такія як AGFA 780 фірмы AGFA, Kodak DC 50 фірмы Kodak, выкарыстоўваюць відэатэхналогію лічбавай здымкі статычнага відарысу. Відарысы адразу магчыма ўзнавіць на лічбавым тэлевізары ці на экране манітора камп'ютэра; магчыма імпартаваць у любую праграму, дакумент ці праект мультымедыа. Напрыклад, камера AGFA 780 мае аб'ём памяці, разлічаны на 72 кадры невялікай якасці ці 24 кадры высокай якасці і фарматам 1024x768 пікселяў. Кадры захоўваюцца на смарт-дыскеце ў лічбавым выглядзе.

Паказ вучэбнага матэрыялу перад вялікай аўдыторыяй глядачоў выконваецца з дапамогай праектара. Найбольш шырока распаўсюджаны наступныя: праектары на аснове электронна-прамянёвай трубка, вадкакрышталічнай панэлі, падключанай да дадатковага праектара; аўтаномныя праектары на вадкіх крышталях і святлаклапанныя (tight-valve) праектары. Уваходы большасці з іх сумяшчальныя з выходамі камп'ютэраў, відэамагнітафонаў. Найбольш шырокае распаўсюджванне сёння атрымала праекцыйная тэхніка на вадкіх крышталях. Яна забяспечвае дастатковую якасць праекцыі і адносна даступная па цане. Праектары выконваюцца кампактна, з магчымасцю пераносу. Найбольш магутныя святлаклапанныя праектары. Яны ствараюць яркія, насычаныя малюнкi на экранах шырынёй да 10 м.

Інфарматызацыя і ўкараненне НІТ у ВНУ культуры суправаджаецца вялікімі цяжкасцямі, абумоўленымі дыспропорцыяй паміж адносна хуткімі тэмпамі развіцця апаратна-тэхнічнага аснашчэння і дэфіцытам педагагічнага праграмнага прадукту. Таму вельмі важна хуткая распрацоўка метадычнага забеспячэння вывучаемых дысцыплін, якое выконваецца ў выглядзе праграмна-педагагічных сродкаў і праграмна-метадычных комплексаў. Гэта дазволіць мэтанакіравана ўздзейнічаць на працэс інфарматызацыі адукацыі ў галіне культуры.

Такім чынам, шырокая інфарматызацыя адукацыі з аснашчэннем вучэбнага працэсу вядучымі НІТ дазваляе:

- 1) павысіць вытворчасць працы педагогаў і студэнтаў;
- 2) інтэнсіфікаваць вучэбны працэс за кошт аператыўнага ўспрымання, апрацоўкі і прадстаўлення вучэбнага матэрыялу;
- 3) стварыць якасна новую інфармацыйна-інструментальную аснову правядзення вучэбнага працэсу;
- 4) рацыянальна змяніць методыку навучання, час навучання і склад педагагічнага саставу;
- 5) стварыць магчымасць навучання прадстаўнікам розных культур і культурнага інфармацыйнага абмену;
- 6) павысіць агульную эфектыўнасць вучэбнага працэсу ў галіне культуры за кошт росту эфектыўнасці засваення ведаў. Гэта забяспечваецца матывацыяй навучання (працэс навучання становіцца цікавым і актуальным); развіццём кааперацыі (сумеснай працы ў вызначаных межах); зніжэннем ступені ізаляванасці, хуткасцю забеспячэння актуальнай інфармацыяй.

С.В.Пуш,

аспірантка кафедры беларускай і сусветнай мастацкай культуры

СЯДЗІБА САПЕГАЎ У РУЖАНАХ ЯК ЦЭНТР МАСТАЦКАГА ЖЫЦЦЯ БЕЛАРУСІ XVII—XVIII стст.

Ружаны – вядомы гісторыка-культурны цэнтр у Беларусі. У XVII—XVIII стст. тут знаходзілася буйнейшая рэзідэнцыя, якая належала Сапегам, адным з багацейшых магнатаў Рэчы Паспалітай.

Гэту сядзібу ў 1598 г. Барташ Брухальскі прадаў Льву Іванавічу Сапегу. Ружаны ў XVIII ст. уяўлялі невялікі па памерах, але важны культурны цэнтр. Тут былі Петрапаўлаўская уніяцкая царква і манастыр базыльян, Троіцкі касцёл дамініканцаў у стылі ранняга барока, дзе гучаў орган, і палацавы комплекс. Яны былі адноўлены і перабудаваны архітэктарам Янам Самуэлем Бэкерам. Доўгі